

Teresa USEWICZ, Jarosław KROPLEWSKI
Akademia Marynarki Wojennej w Gdyni
Wyższa Szkoła Bankowa w Gdańsku

UCHODźCY I IMIGRANCI Z KONTYNENTU AFRYKAŃSKIEGO I BLISKIEGO WSCHODU A BEZPIECZEŃSTWO WEWNĘTRZNE UNII EUROPEJSKIEJ I POLSKI

STRESZCZENIE

Niniejszy artykuł jest próbą analizy skutków przyjmowania imigrantów zarówno dla bezpieczeństwa wewnętrznego UE, jak i Polski. Scharakteryzowano w nim również skalę migracji, jej kierunki oraz przyjęte rozwiązania dotyczące podziału imigrantów w ramach UE i Polski.

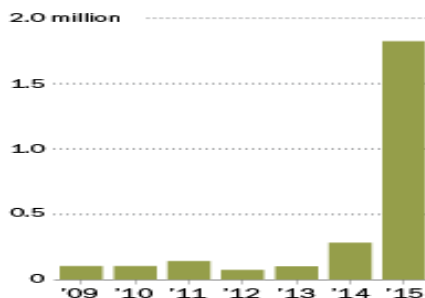
Słowa kluczowe:

imigracja, bezpieczeństwo wewnętrzne, Afryka, Bliski Wschód

WSTĘP

Kwestie dotyczące uchodźców i imigrantów z kontynentu afrykańskiego i Bliskiego Wschodu stały się ostatnio leitmotivem debat i rozmów dotyczących bezpieczeństwa Unii Europejskiej (UE). Większość z nich przedostaje się do UE nielegalnie, zgodnie z danymi opublikowanymi przez Komisję Europejską w 2014 r. na terytorium Unii przedostało się 276 113 nielegalnych imigrantów, co oznacza wzrost w stosunku do poprzedniego roku o 138%¹. W 2015 roku było ich już blisko 1.8 mln. (dane Frontexu).

¹ http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/irregular-migration-return-policy/index_en.htm (dostęp: 20.05.2015).

Rys. 1 Liczba nielegalnych imigrantów przedostających się na terytorium UE w latach 2009-2015

źródło: Pew Research Center, <http://www.pewresearch.org> (dostęp: 20.05.2016)

Powyższe dane wskazują, że zarówno skala, jak i tempo narastania zjawiska nielegalnej imigracji do UE stają się kluczowymi elementami wpływającymi na bezpieczeństwo poszczególnych państw członkowskich, jak i całej UE. Osoby próbujące w nielegalny sposób przedostać się na terytoria państw członkowskich można podzielić na dwie kategorie, a mianowicie imigrantów ekonomicznych i uchodźców, czyli osoby poszukujące międzynarodowej ochrony z różnych powodów.

Zgodnie z art. 1A ust.2 Konwencji genewskiej dotyczącej statusu uchodźców z 1951 r. (Dz. U. 1991 nr 19, poz.515) zamienionym następnie Protokołem Nowojorskim z 1967 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 119, poz. 517), *termin „uchodźca” stosuje się do osoby, która:(...) na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej grupy społecznej lub z powodu przekonań politycznych przebywa poza granicami państwa, którego jest obywatelem, i nie może lub nie chce z powodu tych obaw korzystać z ochrony tego państwa, albo która nie ma żadnego obywatelstwa i znajduje się (na skutek podobnych zdarzeń), poza państwem swojego dawnego stałego zamieszkania nie może lub nie chce z powodu tych obaw powrócić do tego państwa.* Wspomniane dokumenty są kluczowymi elementami międzynarodowego prawa uchodźczego (azyłowego).

W 1950 r. definicję pojęcia „azyl” przyjął Instytut Prawa Międzynarodowego. Zgodnie z nią *„pojęcie azylu oznacza ochronę udzielaną przez państwo na swoim terytorium lub w innym miejscu osobie poszukującej takiej ochrony”².*

² E. Borawska – Kędzierska, K. Strąk, *Zarządzanie granicami, polityka wizowa, azyłowa i imigracyjna*, tom IX cz.2, wyd.2 zmienione, Instytut wydawniczy Europrawo, Warszawa

Z danych Europejskiego Urzędu Statystycznego (Eurostat) wynika, że w ciągu 2014 r. liczba osób ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy w państwach członkowskich wzrosła o 191 tys. (+44%) i na koniec 2014 r. osiągnęła 626 tys., z czego 20% spośród nich stanowią obywatele Syrii, którzy złożyli o 72 tys. więcej wniosków niż rok wcześniej (wzrost z 50 tys. w 2013 r. do blisko 123 tys. w 2014 r.). Najwięcej wniosków przyjęły w zeszłym roku Niemcy - 202,7 tys., co stanowi 32% osób ubiegających się o ochronę międzynarodową w Europie (co trzeci potencjalny uchodźca złożył wniosek w Niemczech). Kolejna państwa przyjmujące znaczące liczby wniosków to: Szwecja - 81,2 tys. (13%), Włochy - 64,6 tys. (10%), Francja - 62,8 tys. (10%) oraz Węgry - 42,8 tys. (7%)³. Kraje pochodzenia to głównie Syria, Afganistan i Kosowo.

Trudno jest ocenić jaki procent osób poszukujących ochrony międzynarodowej rzeczywiście jej potrzebuje, a jaki stanowią imigranci ekonomiczni. Według F. Timmermansa, wiceprzewodniczącego Komisji Europejskiej większości z nich (ok. 60%) nie przysługuje żadna forma ochrony międzynarodowej, a zatem są to imigranci ekonomiczni⁴.

Istotnym problemem państw członkowskich UE jest weryfikacja i odróżnienie jednych od drugich. Podział ten odbywa się na płaszczyźnie poszczególnych państw członkowskich, a procedury różnią się od siebie. W teorii imigranci zarobkowi powinni zostać odesłani do kraju pochodzenia, w praktyce jednak jest to uzależnione od umów o readmisji, a także efektywności ich wykonywania.

Pozostaje jeszcze kwestia bezpieczeństwa państw członkowskich i konieczność sprawdzania przybywających osób w aspekcie zagrożenia terrorystycznego. Jednym z kluczowych wyzwań jest weryfikacja dokumentów, którymi posługują się imigranci. Zgodnie z raportem Frontex-u w 2015 r. odnotowano 8373 przypadki posługiwania się fałszywymi dokumentami przez osoby z państw spoza UE, głównie z Ukrainy (1186), Maroko (867) i Syrii (745)⁵. Za wstępną weryfikację takich osób odpowiedzialne są tzw. kraje pierwszej linii, czyli te na terytorium których przybywają imigranci, de facto najczęściej są to państwa znajdujące się w basenie Morza Śródziemnego. Jednak w obliczu

2011, s. 139.

³ *Sytuacja w państwach UE w zakresie ochrony międzynarodowej*, Urząd ds. cudzoziemców, <https://udsc.gov.pl> (dostęp 20.07.2016).

⁴ Na podst. <http://www.dutchnews.nl/news/archives/2016/01/60-of-refugees-are-economic-migrants-dutch-eu-commissioner/> (dostęp: 20.07.2016).

⁵ *Risk analysis for 2016*, Frontex 2016, s. 24, <http://frontex.europa.eu/publications/> (dostęp: 20.07.2016).

masowej imigracji, państwa takie jak Włochy i Grecja nie były w stanie kontrolować wszystkich migrantów, co w efekcie spowodowało przedostanie się części z nich w głąb UE.

Niniejszy artykuł jest próbą analizy skutków przyjmowania imigrantów zarówno dla bezpieczeństwa wewnętrznego UE, jak i Polski. Scharakteryzowano w nim również skalę imigracji, jej kierunki oraz przyjęte rozwiązania dotyczące podziału imigrantów w ramach UE i Polski.

POLSKIE DOŚWIADCZENIA Z IMIGRACJĄ

Przez czterdzieści pięć lat po zakończeniu II wojny światowej Polska funkcjonowała jako kraj jednolity pod względem narodowościowym i kulturowym. Dopiero w latach 90. doświadczyła zwiększonego napływu cudzoziemców, co zdaniem A. Brzozowskiej stopniowo przekształciło ją z kraju tradycyjnie emigracyjnego w kraj również przyjmujący obcokrajowców⁶.

Zgodnie z danymi Urzędu ds. Cudzoziemców w ciągu ostatnich sześciu lat wnioski o udzielenie ochrony międzynarodowej złożyło ponad 61 tys. cudzoziemców. Rocznie o nadanie statusu uchodźcy ubiegało się od 6,5 tys. osób w 2010 r. do 15 tys. w 2013 r.⁷ Natomiast w 2014 r., zgodnie z nowym *aquis* azylowym⁸, 8 193 osoby starały się o nadanie wspomnianego statusu⁹.

W opinii Urzędu ds. Cudzoziemców wielkości te uzależnione były przede wszystkim od sytuacji geopolitycznej i ekonomicznej w krajach pochodzenia¹⁰.

Przyjęcie Polski do Unii Europejskiej oraz systematyczne zwiększanie przez nią potencjału gospodarczego sprawiło, iż jest ona postrzegana przez pozostałych członków tego aliansu, jako coraz bardziej liczący się podmiot prawa międzynarodowego. Obliguje to Polskę do większego zaangażowania się w rozwiązanie unijnych problemów, do których należą m.in. kwestie związane z zapewnieniem ochrony

⁶A. Brzozowska, *Wybrane grupy i charakterystyki imigracji do Polski*, s.2, www.tea.org.pl (dostęp: 20.05.2015).

⁷Dane podane za Urzędem ds. Cudzoziemców, udsc.gov.pl/wp-content/uploads/2015/05/refugee-reprt.pdf (dostęp: 21.05.2015).

⁸Ustawa o cudzoziemcach z dnia 12 grudnia 2013 r., Dz. U. 2013 poz. 1650.

⁹ Dane podane za Urzędem ds. Cudzoziemców. udsc.gov.pl/komentarz-do-danych-dotyczacych-zestawienia-za-2014/.pdf (dostęp: 21.06.2015).

¹⁰ Tamże.

uchodźcom z krajów dotkniętych wojnami lub prześladowaniami.

W świetle aktualnie toczącego się dyskursu w sprawie przyjęcia na terytorium Rzeczypospolitej uchodźców z kontynentu afrykańskiego i Bliskiego Wschodu (w dalszej części artykułu określanych jako „uchodźcy śródziemnomorscy”) pojawiają się opinie, że mniejszości narodowe i etniczne¹¹, przybyłe z tej części świata, mogą w niedalekiej przyszłości zagrozić jej bezpieczeństwu wewnętrznemu, tak jak ma to dziś miejsce w zamożnych krajach Europy Zachodniej i Północnej¹².

Zgodnie z ustaleniami z ubiegłego roku państwa unijne mają przyjąć ok. 120 tys. uchodźców przebywających obecnie w obozach w Grecji i Włoszech, do Polski miało trafić ok. 6.5 tys. osób, niemniej jednak według najnowszych doniesień prasowych z 32 państw europejskich, które zadeklarowały przyjęcie imigrantów z obozów w Grecji i we Włoszech, 11 nie wpuściło ani jednej osoby, w tym Polska¹³. Pierwsi imigranci mieli trafić do Polski jeszcze w marcu b.r., jednak wymogi strony polskiej dotyczące weryfikacji tych osób spowodowały, że relokacja nie doszła do skutku i wszystko wskazuje na to, że nie prędko do niej dojdzie.

Kierując się pragmatycznym podejściem do zdarzeń, które mają miejsce u południowych wybrzeży Europy oraz mając na względzie bezpieczeństwo i interes Polski, należy odpowiedzieć na następujące pytania:

1. Czy przyjmowanie uchodźców i imigrantów jest zgodne z polskim interesem narodowym?¹⁴

¹¹ W niniejszej pracy „mniejszość narodowa” będzie rozumiana jako grupa, która znajduje się w liczebnej mniejszości wobec pozostałej ludności, posiada obywatelstwo kraju zamieszkania, odróżnia się od reszty obywateli cechami etnicznymi, językowymi, kulturowymi lub religijnymi oraz posiada świadomość narodową, subiektywną wolę bycia mniejszością i podkreśla swoją odrębność. Natomiast pojęcie „mniejszość etniczna” oznacza wspólnotę obejmującą obywateli danego państwa powstałą w wyniku procesu historycznego, posiadającą poczucie swojej odrębności, trwałe formy integracji na podstawie wspólnego pochodzenia, języka lub religii, ale nie mających aspiracji ujmowanych w kategoriach państwa. Mniejszości etniczne w odróżnieniu od mniejszości narodowych nie posiadają państwa macierzystego i nie wysuwają postulatów typu państwowego. M. Barwiński, *Pojęcie narodu oraz mniejszości narodowej i etnicznej w kontekście geograficznym, politycznym i socjologicznym*, <http://repozytorium.uni.lodz.pl> (dostęp: 22.05.2015).

¹² Chodzi tutaj przede wszystkim o problemy z ludnością muzułmańską – przyp. autora.

¹³ I. Kacprzak, *Jedenaście krajów europejskich nie przyjęło uchodźców*, <http://www.rp.pl/Spoleszenstwo/308119875-Jedenascie-krajow-europejskich-nie-przyjelo-uchodzcow.html#ap-1>, (dostęp: 26.08.2016).

¹⁴ Interes narodowy definiowany jest jako ogólne, długookresowe i kontynuowane cele funkcjonalne w stosunku do celu ostatecznego, któremu służy państwo, naród i władza.

2. Jeżeli tak, to czy „uchodźcy śródziemnomorscy”, w większości będący obywatelami państw upadłych lub upadających, wpisują się w owego interesu pojęcie?¹⁵

MNIEJSZOŚCI NARODOWE I ETNICZNE W POLSCE-SPOJRZENIE WSTECZ

Odpowiadając na powyższe pytania warto przypomnieć, jak w przeszłości wyglądała struktura narodowościowa Polski i jak kształtowały się stosunki między Polakami, a zamieszkującymi ją mniejszościami narodowymi i etnicznymi.

W ciągu swojej ponad tysiącletniej historii Polska nie była krajem jednolitym narodowościowo. Na jej obszarze zamieszkiwało wiele różnych mniejszości narodowych i etnicznych. Należeli do Litwini, Łotysze, Niemcy, Żydzi i Rusini (Ukraińcy i Białorusini). Kolejne grupy etniczne pojawiły się na ziemiach polskich po Unii lubelskiej zawartej w 1569 r. pomiędzy Polską a Litwą, w ramach której przyłączono do Korony znaczną część ziem podbitych przez Litwinów. Byli to Ormianie i Tatarzy, zamieszkujący te tereny od kilku pokoleń. W późniejszym czasie mozaikę kulturową uzupełnili uchodźcy i imigranci z krajów Europy Zachodniej: Włosi, Węgrzy, Sasi, Holendrzy, Szkoci i Francuzi. Część z nich przybyła w poszukiwaniu lepszego życia, a inni uciekali przed prześladowaniami

Rozróżnia się dwa punkty widzenia interesu narodowego. Pierwszy- obiektywny, postrzega go jako konieczny element systemu wartości narodowej, trwały i żywotny dla zaspokojenia potrzeb narodu. Natomiast drugi- subiektywny, określa go jako element zmienny, zależnych od okoliczności zewnętrznych i wewnętrznych. Ch. Lerche Jr., A. Said, *Concept of International Politics*, Englewood Cliffs 1963, s. 6.

¹⁵ Państwo upadłe- według definicji podanej przez byłego Sekretarza Generalnego ONZ- Boutrosa Ghali „*Cechą charakterystyczną tych państw jest upadek instytucji państwowych, w szczególności policji i wymiaru sprawiedliwości, co powoduje paraliż władzy oraz upadek prawa i porządku publicznego – bandytyzm i ogólny chaos*”. Co więcej, „*funkcjonowanie rządu jest niemożliwe, a jego majątek został zniszczony lub zrabowany, zaś doświadczeni urzędnicy zginęli lub musieli opuścić kraj*”. Upadłość państwa, zauważa Ghali, rzadko jest wynikiem wojen międzypaństwowych. Najczęściej przyczyny destrukcji państwowości tkwią wewnątrz państwa. A. Wołłejko, *Groźna upadłość państw*, „Polska Zbrojna” 2011, nr 4, s. 55. W 2015 r. do pierwszej dziesiątki państw upadłych zaliczono: Południowy Sudan, Somalię, Republikę Środkowoafrykańską, Sudan, Demokratyczną Republikę Konga, Czad, Jeman, Syrię, Afganistan i Gwineę. <http://library.fundforpeace.org/library/fragilestatesindex-2015.pdf> (dostęp: 10.07.2015).

religijnymi¹⁶.

Po I wojnie światowej do powstania licznych mniejszości przyczyniły się decyzje mocarstw kodyfikujących porządek wersalski, które z różnych przyczyn nie uwzględniły istniejących obszarów językowo-etnicznych przy tworzeniu granic nowych państw. W opinii J. Tomaszewskiego traktat pokojowy podpisany w Rydze w marcu 1921 r. „pozostawił po Polskiej stronie granicy znaczną liczbę ludności mówiącej językami niepolskimi, przeważnie o niepolskiej świadomości narodowej”¹⁷. Wielonarodowa struktura państwa stanowiła dla jego władz poważne wyzwanie. Szczególnie niebezpieczne były tendencje separatystyczne niektórych grup mniejszościowych, a poważne ograniczenia dla polityki władz polskich stwarzał tzw. mały traktat wersalski¹⁸. W odróżnieniu od Rzeczypospolitej Obojga Narodów, mniejszości narodowe żyjące na terytorium II Rzeczypospolitej robiły to poniekąd z konieczności. Ukraińcy przegrali wojnę z Polską o własne państwo, Niemcy pokonani przez państwa ententy zostali odcięci od swojego matecznika granicą polsko-niemiecką, natomiast Litwini zostali przyłączeni do Polski w wyniku kontrowersyjnej operacji wojskowej przeprowadzonej przez gen. Lucjana Żeligowskiego. Z kolei Białorusini, zamieszkujący środkowo-wschodnie kresy II Rzeczypospolitej, nie zdołali utworzyć własnego państwa i byli traktowani przez jej władze jako masa etnograficzna, którą można

¹⁶Skład narodowościowy Rzeczypospolitej Obojga Narodów przedstawiał się następująco: Polacy (40%), Rusini (20%), Litwini (13%), Niemcy (10%), Żydzi (5%), pozostałe nacje (12%). T. Maresz, K. Juszczyk, *Historia w źródłach – nie tylko pisanych*, Stowarzyszenie Oświatowców Polskich, Toruń 2004, s. 147.

¹⁷ Według danych szacunkowych z 1931r. Polskę zamieszkiwało 32 mln. 107 tys. ludności,

z czego Polacy stanowili 64 % (20 mln. 650 tys.); Ukraińcy – 16 % (5 mln. 145 tys.); Żydzi 10 % (3 mln. 133 tys.); Białorusini- 6% (1 mln 966 tys.); Niemcy- 2% (784 tys.); Litwini- 1% (200 tys.); Rosjanie- 1% (140 tys.) Nie dysponujemy dokładnymi danymi dotyczącymi innych mniejszości narodowych jak Czesi i Słowacy oraz grup etnicznych do których zaliczano: Romów, Karaimów i Tatarów. J. Tomaszewski, *Mniejszości narodowe w Polsce w XX wieku*, Wyd. Editions Spotkania, Warszawa 1991, s. 23.

¹⁸Mały traktat wersalski- podpisany 28.06.1919 r. przez Polskę, Rumunię, Grecję, Czechosłowację, Królestwo Serbów, Chorwatów i Słoweńców, łącznie z traktatem wersalskim i jako warunek jego zawarcia. W tych krajach mniejszości narodowe czujące się dyskryminowane mogły odwoływać się bezpośrednio do Ligi Narodów z pominięciem krajowej drogi sądowej. Polska wypowiedziała procedurę odwołania do Ligi Narodów (art. 12) związaną z małym traktatem wersalskim 13.09.1934 r., w związku z wycofaniem się Niemiec (21.10.1933 r.) i mającym nastąpić przystąpieniem ZSRR do Ligi Narodów (15.10.1934 r.), zachowując gwarancje praw mniejszości określone w traktacie. https://pl.wikipedia.org/Mały_traktat_wersalski (dostęp:21.06.2015).

spolonizować.

Druga wojna światowa oraz jej konsekwencje całkowicie zmieniły obraz mniejszości narodowych w Polsce. Zagłada ludności, przede wszystkim żydowskiej, zmiana granic, wysiedlenia oraz ruchy migracyjne spowodowały znaczną redukcję ludności różnych narodowości. Istotne znaczenie miały tutaj także ustalenia jałtańsko-poczdamskie, które tylko w części uwzględniły kryteria narodowościowe w czasie ustanawiania nowych granic państw europejskich. Według danych opracowanych przez A. Kwileckiego, mniejszości narodowe i etniczne liczyły w Polsce w 1954 r. około 650 tys. osób¹⁹. Jego zdaniem, przez cały okres istnienia Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej dominowała teza o jednolitości narodowej jej mieszkańców²⁰. Natomiast J. Tomaszewski konstatuje, iż „*panowała powszechna opinia o całkowitej likwidacji problemu mniejszości narodowych*”²¹. W jego opinii spowodowało to odsuwanie się działaczy mniejszościowych od udziału w życiu publicznym, a niektórzy z nich ograniczali się do aktywności w stowarzyszeniach mniejszościowych, inni natomiast kamuflowali się przed otoczeniem, zachowując język ojczysty i narodowe tradycje wyłącznie w gronie rodzinnym²². Zmiana sytuacji politycznej pod koniec lat 80. dała impuls do śmielszego manifestowania podmiotowości mniejszości narodowych i etnicznych oraz ujawniła konieczność uregulowania prawno-instytucjonalnych warunków ich działania²³.

Według przeprowadzonego w 2011 r. *Narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań*, zaledwie 3% ogółu obywateli przyznawało się do obcego pochodzenia. W świetle danych przedstawionych przez Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji Polskę w 2013 r. zamieszkiwało 9 mniejszości narodowych, do których należeli: Białorusini (43.880) , Czesi (2833) , Litwini (7374), Niemcy (144 238), Ormianie (1684), Rosjanie (8796) , Słowacy (2740), Ukraińcy (38 797), Żydzi (7 353) oraz 4 mniejszości etniczne: Karaimi (313), Łemkowie (9641) , Romowie (16725) i Tatarzy (1828)²⁴. W stosunku do ogólnej

¹⁹ Niemcy 0,7%, Ukraińcy 0,6%, Białorusini 0,6%, Żydzi 0,3 %, Słowacy 0,1 %, Rosjanie 0,1 %. Pozostałe mniejszości nie sklasyfikowane procentowo stanowili Romowie, Litwini, Grecy i Macedończycy oraz Czesi) A. Kwilecki, *Mniejszości narodowe w Polsce Ludowej*, „Kultura i Społeczeństwo” 1963, nr 4, s. 98.

²⁰Tamże.

²¹ J. Tomaszewski, dz.. cyt. s. 52.

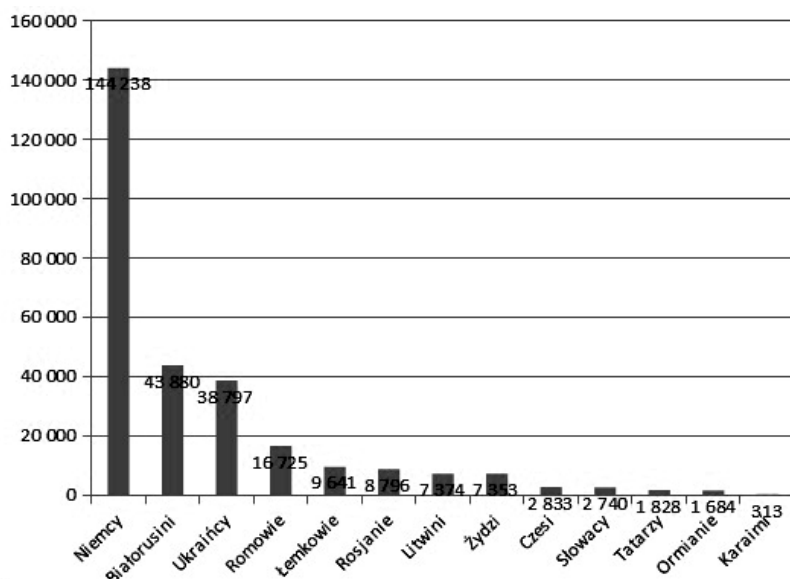
²² Tamże.

²³ I. Jakimowicz-Ostrowska, *Mniejszości narodowe w Gdyni w latach 1944-2005*, Wyd. Yerbi-Causa, Gdynia 2008, s. 192.

²⁴ Dane za 2011 r. podane za Ministerstwem Administracji i Cyfryzacji, <http://mniejszosci.narodowe.mac.gov.pl> (dostęp: 21.06.2015).

liczby mieszkańców Polski (38 383 809)²⁵ jest to liczba niewielka, świadcząca o jednolitości narodowościowej mieszkańców kraju nad Wisłą.

Wyk. 1 Struktura narodowościowa i etniczna ludności zamieszkującej Polskę w 2013 r.

źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://mniejszosci.narodowe.mac.gov.pl>

UCHODźCY W III RZECZYPOSPOLITEJ

Przytaczana już A. Brzozowska wskazuje, że przed transformacją ustrojową Polska doświadczyła niewielkiej i stabilnej w czasie imigracji, liczącej z emigracją od jednego do trzech tysięcy osób rocznie. W swojej pracy *Wybrane grupy i charakterystyki imigracji do Polski* podaje, iż wśród obcokrajowców przyjeżdżających do Polski przeważali wówczas obywatele Związku Radzieckiego i innych krajów „demokracji ludowej”. Były to przeważnie osoby, które poślubiły obywateli polskich bądź studenci z ZSRR, Bułgarii i Wietnamu, którzy zdecydowali się pozostać w Polsce na stałe²⁶. Natomiast w latach 90. nastąpił napływ emigrantów tranzytowych z Bułgarii i Rumunii dla których krajem docelowym były Niemcy. Cudzoziemcy, którzy nie mogli skorzystać ze swobodnego wjazdu do Polski byli przetrzucani

²⁵Dane za 2013 r. *The Military Balance 2014*.

²⁶A. Brzozowska, dz. cyt. s. 2.

nielegalnie przez granicę. Do tej grupy należeli głównie obywatele Armenii, Chin, Iraku, Iranu, Somalii oraz Wietnamu. Część z nich osiedliła się w Polsce po nieudanej próbie przekroczenia granicy. Zaczęły również pojawiać się osoby ubiegające się o status uchodźcy. Byli to przede wszystkim cudzoziemcy pochodzący z Afryki, Armenii, Bliskiego Wschodu, Rumunii i byłej Jugosławii, a następnie z Afganistanu i innych państw azjatyckich²⁷.

W 1990 r. pierwszą grupę uciekinierów skierowała do Polski Szwecja. Była to prawie 1000 osobowa grupa obywateli państw afrykańskich i arabskich (Somalii, Etiopii, Syrii, Libanu i Iraku), którzy rzekomo dotarli do Szwecji nielegalnie podróżując wcześniej przez Polskę²⁸.

W ostatnich latach najwięcej wniosków o nadanie statusu uchodźcy składali obywatele Rosji (w tym głównie Czeczenii), Gruzini i Ukraińcy. Nieznaczny odsetek stanowili cudzoziemcy pochodzący z odległych rejonów świata- z Azji, obu Ameryk, Afryki, Australii i Oceanii.

Tab. 1 Liczba osób, które w latach 2009-2015 złożyły wniosek o nadanie statusu uchodźcy w RP (najliczniejsze obywatelstwa), stan na 14.05.2015 r.

Obywatelstwo	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Razem
Rosja	5726	4795	4305	6084	12849	4112	1381	39252
Gruzja	4214	1082	1735	3234	1245	726	147	12383
Ukraina	36	45	67	74	46	2318	1042	3628
Armenia	147	107	216	413	206	135	43	1267
Syria	7	8	12	107	255	114	35	538
Pozostałe	457	497	552	841	652	788	271	4058
Ogółem	1058 7	6534	6687	10753	15253	8193	2919	61126

źródło: udsc.gov.pl/wp-content/uploads/2015/05/refugee-report.pdf (dostęp: 21.05.2015)

Od 1 stycznia 2014 r. do końca kwietnia 2015 r. o nadanie statusu

²⁷W latach 1945-1989 odnotowano tylko dwa przypadki zbiorowego przyjęcia uchodźców. W latach 1948-1954 ponad 15 tyś. Greków i Macedończyków powiązanych z grecką partyzantką komunistyczną, w 1973 r. kilkudziesięciu zwolenników prezydenta Allende z Chile. Osobnym przypadkiem było przyjęcie kilkudziesięciu dzieci-sierot z KoreiPółnocnej, lecz odesłanych z powrotem do kraju po ukończeniu szkoły. Tamże, s. 10.

²⁸N. Rafalik, *Cudzoziemcy ubiegający się o nadanie statusu uchodźcy w Polsce- teoria a Rzeczywistość (praktyka) stan prawny na dzień 31 grudnia 2011 r.*, s. 5, www.migracje.uw.edu.pl (dostęp: 21.06.2015).

uchodźcy ubiegało się 10 801 cudzoziemców, w stosunku do rekordowego 2013 r. było to mniej o 29%. Tradycyjnie najczęściej potencjalnych uchodźców pochodziło z Rosji, z których 90% deklarowało narodowość czeczeńską. Drugie miejsce zajmowali obywatele Ukrainy którzy, ze względu na konflikt we wschodniej części tego kraju, ubiegali się o ochronę międzynarodową na niespotykaną dotąd skalę. 91 % spośród nich deklarowało narodowość ukraińską. Analizując tylko wnioski pierwsze było to najliczniejsze obywatelstwo w 2014 r. Poza tym powyżej 100 osób ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy pochodziło z Armenii, Syrii, Tadżykistanu i Kirgistanu²⁹.

Tab. 2 Lista osób objętych wnioskami o nadanie statusu uchodźcy w Rzeczypospolitej Polskiej w okresie od 1 kwietnia 2014 do 30 kwietnia 2015 r.

Obywatelstwo	IV 201 4	V 201 4	VI 201 4	VII 201 4	VIII 201 4	IX 201 4	X 201 4	XI 2014	XII 201 4	I 201 5	II 201 5	III 201 5	IV 201 5
Rosja	438	28 2	322	336	28 7	339	353	297	342	26 5	210	278	470
Ukraina	139	23 5	277	277	27 1	318	234	190	195	24 2	270	246	204
Pozostałe	120	11 5	140	127	15 0	159	233	194	105	10 3	127	105	78

źródło: opracowanie własne na podstawie: (<http://udsc.gov.pl/statystyki/raporty-specjalne/ochrona-miedzynarodowa-trendy/> (dostęp: 22.05.2015)

UCHODŹCY I IMIGRANCY Z KRAJÓW AFRYKAŃSKICH I BLISKIEGO WSCHODU – STAN OBECNY

Według danych statystycznych Urzędu ds. Cudzoziemców na dzień 09.12.2013 r., w Polsce przebywali przedstawiciele 48 państw czarnego lądu. Były to zarówno osoby pojedyncze, jak np. z Malawi, Republiki Południowej Afryki, Gwinei Równikowej, jak też liczące kilkaset osób silne zbiorowości obywateli Algierii, Egiptu, Nigerii czy Tunezji.

²⁹ Napływ cudzoziemców ubiegających się o objęcie ochroną międzynarodową do Polski w latach 2009-2015, udsc.gov.pl/wp-content/uploads/2015/05/refugee-report.pdf (dostęp: 21.05.2015).

Tab. 3 Liczba osób z państw afrykańskich i Bliskiego Wschodu, które posiadają ważne karty pobytu wg obywatelstwa i rodzaju zezwolenia (stan na 09.12.2013)

Obywatelstwo	azyl	ochrona uzupełniająca	osiedlenie się	pobyt rezydenta długotermino wego UE	pobyt tolerowany	status uchodźcy	zamieszkanie na czas oznaczony	suma
Algieria	-	-	316	16	3	1	250	586
Angola	-	-	24	1	4	-	88	117
Arabia Saudyjska	-	-	2	-	-	-	245	247
Bahrajn	-	-	-	-	-	-	1	1
Benin	-	-	1	-	-	-	5	6
Botswana	-	-	1	-	-	-	2	3
Burkina Faso	-	-	1	1	-	-	6	8
Burundi	-	-	3	-	-	-	4	7
Czad	-	-	-	-	-	-	3	3
Demokratyczna Republika Konga	-	-	7	-	1	-	15	23
Dżibuti	-	-	2	-	-	1	-	3
Egipt	-	-	279	6	3	14	655	957
Erytrea	-	2	1	-	-	-	13	16
Etiopia	-	-	27	2	-	2	24	55
Gabon	-	-	4	-	-	-	1	5
Gambia	-	-	7	-	2	-	23	32
Ghana	-	-	13	2	-	-	57	72
Gwinea	-	-	18	2	2	-	18	40
Gwinea Bissau	-	-	6	-	-	-	-	6
Gwinea Równikowa	-	-	1	-	-	-	4	5

Uchodźcy i imigranci z kontynentu afrykańskiego i Bliskiego Wschodu...

Irak	-	34	112	15	7	28	230	426
Iran	-	3	51	6	2	7	156	225
Izrael	-	-	64	25	-	-	194	283
Jemen	-	-	68	7	1	-	42	118
Jordania	-	-	129	10	2	-	76	217
Kamerun	-	-	47	8	3	-	163	221
Katar	-	-	-	-	-	-	1	1
Kenia	-	1	28	7	2	-	91	129
Komory	-	-	-	-	-	-	3	3
Kongo	-	1	33	1	5	7	66	113
Kuwejt	-	-	15	-	-	-	8	23
Liban	-	1	137	10	-	2	84	234
Liberia	-	-	7	-	2	6	5	20
Libia	-	-	68	2	3	1	76	150
Madagaskar	-	-	13	-	1	-	10	24
Malawi	-	-	-	-	-	-	4	4
Mali	-	-	17	3	-	-	9	29
Maroko	-	-	151	11	2	-	247	411
Mauretania	-	-	3	-	-	-	2	5
Mozambik	-	-	3	-	-	-	-	3
Namibia	-	-	2	-	-	-	2	4
Nigeria	-	2	329	17	14	1	536	899
Palestyna	-	8	45	11	1	3	94	162
RPA	-	-	61	7	-	-	94	162
Republika Środkowoafrykańska	-	-	-	-	-	-	1	1
Republika Zielonego Przylądka	-	-	1	-	-	-	-	1

Rwanda	-	-	4	-	-	-	16	20
Senegal	-	-	22	4	1	-	53	80
Sierra Leone	-	-	20	-	2	-	6	28
Somalia	-	8	19	-	-	4	26	57
Sudan	-	4	28	3	9	3	21	68
Syria	-	18	242	50	4	67	392	773
Tanzania	-	-	22	1	1	-	39	63
Togo	-	-	5	1	2	-	10	18
Tunezja	-	-	267	18	1	1	550	837
Turcja	-	8	587	280	6	2	1865	2718
Uganda	-	-	8	-	2	1	22	33
Wybrzeże Słoniowej	-	-	6	1	-	-	12	19
Wyspy Świętego Tomasza i Książęca	-	-	1	-	1	-	-	2
Zambia	-	-	7	-	1	-	5	13
Zimbabwe	-	1	7	6	-	-	35	49
Razem								10838

źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://udsc.gov.pl/statystyki> (dostęp: 21.05.2015)

Nie jest to liczna populacja – około 11 tys. osób, jeśli weźmiemy pod uwagę ogólną skalę uchodźstwa i emigracji z państw Afryki. Analizując powyższą tabelę należy zwrócić uwagę, że najczęściej zezwoleń na osiedlenie się w Polsce uzyskali obywatele Turcji- 587, następnie Nigerii- 329, Algierii- 316, Egiptu- 279 i Tunezji- 267. Również zezwoleń na zamieszkiwanie na czas oznaczony najczęściej udzielonych zostało Turkom- 1865. W dalszej kolejności plasują się Egipcjanie- 655, Tunezyjczycy- 550, Nigeryjczycy- 536 oraz Syryjczycy-392. Pobyt na podstawie pozostałych rodzajów zezwoleń jest wręcz symboliczny i waha się od 1 do ponad 200 osób, a zezwoleń na pobyt na podstawie ochrony międzynarodowej nie udzielono w ogóle. Świadczy to o postrzeganiu Polski przez imigrantów z tych rejonów świata jedynie w kategoriach państwa tranzytowego.

Osoby, które zdecydowały się jednak pozostać na terenie Rzeczypospolitej reprezentują świat odmiennych kultur i religii, a każdego z nich cechuje odrębna biografia uwarunkowana kulturą i sytuacją polityczną i ekonomiczną kraju pochodzenia. Znajdujemy wśród nich przedstawicieli państw będących w stanie wojny, konfliktu etnicznego, państw dotkniętych klęskami żywiołowymi, chorobami i głodem. Są wśród nich uchodźcy i emigranci ekonomiczni, studenci i pracownicy ambasad. Różny jest ich status prawny, cywilny, socjalny, demograficzny, Wiele czynników różnicuje ich potencjał integracyjny i potrzeby w obszarze adaptacji i integracji społecznej w polskim społeczeństwie.

Zgodnie z badaniami przeprowadzonymi w 2012 r. przez zespół pracowników i doktorantów Zakładu Migracji i Stosunków Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego, kluczowe znaczenie dla stabilności statusu prawnego cudzoziemców z Afryki (badania dotyczyły tylko Afrykańczyków) miały okoliczności przybycia do Polski. Większość z nich posiada ważne karty pobytu, wydane na podstawie objęcia cudzoziemca ochroną (status uchodźcy, zgoda na pobyt tolerowany), bycia studentem polskiej uczelni, pozostawiania w związku małżeńskim z obywatelem/obywatelką Polski³⁰. Warszawscy naukowcy zaobserwowali, iż „uchodźcy czy emigranci zarobkowi dzielą się na dwie kategorie: pierwsza to osoby mające stabilną i legalną pracę, posiadający rodzinę, oparcie w sieci imigranckiej lub polskiej, w miarę stabilne warunki mieszkaniowe. Druga kategoria to osoby bez stałego źródła dochodu, pracujący tymczasowo, nierzadko poniżej swoich kompetencji i kwalifikacji, źle opłacani, wyalienowani z sieci społecznych”³¹. Zauważono również, że „istotnym problemem dla tej kategorii Afrykańczyków jest trudna sytuacja mieszkaniowa wynikająca z braku wystarczających środków na wynajęcie mieszkania na wolnym rynku. Uchodźcy sygnalizują brak pomocy ze strony instytucji publicznych w uzyskaniu mieszkań komunalnych, krótki okres wsparcia

³⁰Integracja obywateli państw afrykańskich w Polsce w świetle badań jakościowych <http://www.ips.uw.edu.pl/pliki/zaklady/zmise/afrykanczycyraportkoncowy.pdf> (dostęp:21.06.2015).

³¹Tamże.

finansowego, niedostatek działań poradnictwa i pośrednictwa pracy"³².

Powyższe czynniki, jak również wysoki poziom bezrobocia i wysoki udział zatrudnienia na czas określony oraz szeroki obszar „szarej strefy” zatrudnienia sprawiają, iż Polska nie jest interesującym miejscem dla poszukujących swojego miejsca do życia obywateli państw afrykańskich. To samo spostrzeżenie dotyczy również uchodźców z państw Bliskiego Wschodu.

W przypadku Afrykańczyków istotne znaczenie ma również kolor skóry. W świetle powyższych badań stwierdzono iż potencjalni pracodawcy zachowują ogromny dystans wobec ciemnoskórych imigrantów, nie interesując się ich kompetencjami i kwalifikacjami. Jednocześnie zaznaczono, że większość z nich nie posiada dokumentów poświadczających ich wykształcenie lub kwalifikacje zawodowe³³.

Reasumując, poziom świadczeń socjalnych, funkcjonujące dotychczas programy integracyjne oraz brak szans na samodzielność ekonomiczną nie pozwalają im myśleć o Polsce jako kraju długiego czy też docelowego pobytu. Obok czynników *stricte* ekonomicznych ważną rolę odgrywają również różnice mentalne i charakterologiczne. W opinii mieszkańców Afryki Polacy są zamknięci, nieufni i potrzebują więcej czasu na przełamanie dystansu. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że przyjazd uchodźców z odmiennego kręgu kulturowego zawsze jest związany ze zmianą warunków społecznych, kulturowych politycznych i klimatycznych.

W związku z powyższym liczba obywateli państw afrykańskich i Bliskiego Wschodu ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy, pomimo stałego wzrostu napięcia w tych regionach świata, charakteryzowała się tendencją malejącą.

Tab. 4 Liczba osób z wybranych państw afrykańskich i Bliskiego Wschodu, które złożyły wnioski o nadanie statusu uchodźcy w RP w 2012 i 2014 r.

Obywatelstwo	2012 r	2014 r.	Różnice
Algieria	2	6	4
Demokratyczna Republika Konga	7	1	-6
Egipt	102	12	-90
Erytrea	4	7	3
Etiopia	-	3	3
Gambia	1	1	0
Gwinea	5	3	-2
Irak	25	27	2
Iran	17	16	-1

³²Tamże.

³³Tamże.

Jordania	-	8	8
Kamerun	5	1	-4
Kongo	8	1	-7
Liban	12	7	-5
Liberia	-	3	3
Libia	1	12	11
Maroko	4	2	-2
Nigeria	18	7	-11
Palestyna	3	9	6
Republika Środkowoafrykańska	-	1	1
Rwanda	5	3	-2
Somalia	7	3	-4
Sudan	1	4	3
Syria	107	100	-7
Togo	1	1	0
Tunezja	8	4	-4
Uganda	2	4	2
Razem	345	246	-99

źródło: opracowanie własne na podst. <http://udsc.gov.pl/statystyki/raportyokresowe/>
 "raportyokresowe/raportyokresowe/zestawienia_roczne (dostęp: 27.05.2015)

Ważnym aspektem warunkującym akceptację uchodźców przez obywateli państwa przyjmującego jest poczucie bezpieczeństwa i możliwość jego naruszenia przez postępowania niezgodne z prawem. W oparciu o dane policyjne należy stwierdzić, iż przestępstwa dokonywane przez cudzoziemców mają charakter gospodarczo-kryminalny. Polegają one na posługiwaniu się fałszywymi dokumentami, pośredniczeniu bądź pomocy w nielegalnej migracji, fałszerstwach oraz przestępczości narkotykowej. Zdarzają się również sytuacje, w których cudzoziemcy są członkami zorganizowanych krajowych lub międzynarodowych grup przestępczych³⁴. Niemniej jednak, w świetle całości przestępstw dokonywanych na terenie Polski, naruszenie prawa przez cudzoziemców ma charakter marginalny. Ich wielkość oscyluje w granicach 0,41% i od 5 lat charakteryzuje się tendencją spadkową.

³⁴K. Ignaszak, *Przestępczość wśród cudzoziemców w Polsce*, s.30, <http://www.academia.edu> (dostęp:24.06.2015).

Tab. 5 Udział procentowy podejrzanych cudzoziemców w stosunku do podejrzanych ogółem w latach 2004- 2014

Rok	Udział procentowy
2004	0,66%
2005	0,52%
2006	0,42%
2007	0,42%
2008	0,41%
2009	0,38%
2010	0,44%
2011	0,42%
2012	0,41 %
2013	0,41%
2014	0,40 %

źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych Komendy Głównej Policji

Zgodnie z danymi statystycznymi (tabela poniżej) najczęściej przypadków łamania prawa odnotowano wśród obywateli Rosji, Ukrainy, Białorusi, Armenii, Gruzji i Wietnamu. Natomiast wśród obywateli państw afrykańskich i bliskowschodnich w wykazie umieszczono jedynie Turków. Liczba podejrzanych o popełnienie przestępstwa wahała się w tym przypadku od 31 w 2004 roku do 26 w 2014 roku. Obywatele pozostałych państw analizowanej przez nas części świata zostali uwzględnieni w rubryce „razem”, co świadczy o znikomym zagrożeniu porządku prawnego z ich strony. Należy jednocześnie zaznaczyć, że w zaprezentowanych danych nie uwzględniono podziału na przestępstwa dokonane przez cudzoziemców przebywających w Polsce na stałe i na te, których sprawcami byli turyści.

Tab. 6 Cudzoziemcy z wybranych państw świata podejrzani o popełnienie przestępstw oraz pokrzywdzeni na terenie Polski

KRAJ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Armenia	324/18	287/12	209/17	121/7	118/4	86/15	91/5	91/7	67/9
Białoruś	656/140	419/115	361/76	354/72	206/34	142/47	157/35	243/70	230/97

Czechy	50/67	53/70	34/52	52/40	46/45	61/47	65/22	67/44	98/44
Estonia	10/7	14/13	21/4	13/3	15/5	12/18	12/2	20/8	7/3
Finlandia	0/18	3/20	3/18	3/14	0/14	1/6	3/8	0/14	1/10
Gruzja	32/0	31/5	48/4	22/1	17/0	62/1	101/5	53/6	49/4
Izrael	2/17	6/10	5/10	0/15	2/3	3/6	5/4	5/5	2/7
Litwa	194/32	182/58	139/20	173/42	176/22	139/33	184/37	205/30	190/33
Łotwa	36/12	20/19	34/15	32/25	30/9	28/8	23/10	31/9	38/16
Niemcy	303/2.30 1	298/198 6	213/1.15 3	193/690	168/434	164/30 8	137/29 7	130/20 4	112/21 2
Rosja	191/56	184/47	166/51	172/79	169/32	180/39	133/42	133/29	119/61
Szwecja	10/141	20/114	14/77	13/50	11/35	10/23	7/23	8/30	25/18
Turcja	31/19	19/16	20/8	13/12	21/8	12/16	21/17	21/16	26/16
Ukraina	1.404/21 4	914/230	658/201	588/160	398/88	459/13 7	659/11 1	493/13 4	479/14 9
USA	16/69	20/61	15/42	7/64	14/23	14/32	10/25	8/43	6/21
Wietnam	59/38	76/37	61/25	43/10	50/14	33/5	57/13	51/16	44/5
RAZEM *	3.870/4. 290	3.146/4. 056	2.478/2. 936	2.293/2. 161	2.141/1. 463	2034/1 296	2319/1 219	2242/1 282	2152/1 403

* - W rubryce "Razem" uwzględniono wszystkich cudzoziemców, także z krajów nie uwzględnionych w tabeli. źródło: <http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przestepczosc-cudzoziemcy.html> (dostęp:22.06.2015)

„UCHODŹCY ŚRÓDZIEMNOMORSCY”

Ewentualne przyjęcie na terytorium Rzeczypospolitej „uchodźców śródziemnomorskich” będzie stanowiło dla jej rządu nie lada wyzwanie. W chwili obecnej nie wiadomo ilu ich ostatecznie przybędzie i kim oni będą? Pytanie to dotyczy zarówno kwestii wykształcenia, jak i wyznania, co w świetle rozprzestrzeniającego fundamentalizmu islamskiego ma niezwykle istotne znaczenie³⁵. Według zapewnień KE, będą to jedynie osoby potrzebujące

³⁵ Według *Rocznika Statystycznego RP w Polsce*, w mużulmańskich związkach wyznaniowych zrzeszona jest następująca liczba wiernych: Islamskie zgromadzenie Ahi-ul Bayt- 5000 osób; Mużulmański Związek Religijny w RP- 826 osób; Stowarzyszenie Jedności Mużulmańskiej- 63 osoby. *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2014*, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2014, s. 194. Według innych szacunków, obejmujących mużulmanów niezrzeszonych oraz nie przyznających się do swojej wiary ich liczba waha się

ochrony międzynarodowej, którzy z powodów wojny domowej i związanej z tym groźby utraty życia byli zmuszeni do opuszczenia swoich domów w Syrii i Erytrei. Zatem koniecznością będzie szybka i dokładna weryfikacja osób, które nie mają żadnych uzasadnionych podstaw, aby ubiegać się o status uchodźcy. Taka operacja stanowi zawsze ogromne wyzwaniem dla Straży Granicznej, ale przede wszystkim dla Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego. To właśnie do tej instytucji Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców musi wystąpić z zapytaniem, czy wobec osoby wnioskującej nie zachodzą podejrzenia, że nie popełniła ona, lub nie podlegała do popełnienia zbrodni przeciwko pokojowi, zbrodni wojennej albo zbrodni przeciwko ludzkości. Kolejnymi badanymi okolicznościami jest sprawdzenie czy popełniono na terytorium RP zbrodnię lub poza tym terytorium czyn, który jest zbrodnią według prawa polskiego bądź stanowi zagrożenie obronności lub bezpieczeństwa państwa³⁶. Zresztą rola wspomnianych instytucji nie zakończy się tylko na procesie weryfikacji uchodźców w chwili ich przyjmowania. Pamiętać należy, że większość terrorystów, która dokonała zamachów w Europie Zachodniej, pochodziła z rodzin, które już od kilkadziesiątu lub kilkunastu lat byli obywatelami państw europejskich. Tak więc monitorowanie przyjętych uchodźców będzie procesem permanentnym. Wiązało się to będzie z koniecznością ponoszenia niemałych kosztów operacyjnych i zaangażowania w ten proces także innych służb odpowiedzialnych za utrzymanie porządku publicznego. W celu zminimalizowania możliwości pojawienia się wśród uchodźców ekstremizmu o podłożu politycznym, religijnym, etnicznym i społeczno- ekonomicznym, należałoby przeprowadzić szybką i skuteczną ich integrację ze społeczeństwem państwa przyjmującego, co jak wykazano na przykładzie Afrykańczyków już od lat zamieszkałych w Polsce, nie jest zadaniem łatwym. Pozostawienie ich samym sobie grozi nie tylko marginalizacją tej grupy, lecz także uzależnieniem jej od stałej pomocy społecznej i generowaniem kolejnych publicznych wydatków.

K. Sudaj na portalu Bankier.pl. podała, przybliżoną kalkulację kosztów, którą aktualnie poniesie państwo polskie w stosunku do jednego uchodźcy. Obliczono je na podstawie danych umieszczonych na stronie Urzędu ds. Cudzoziemców, dotyczących pomocy socjalnej przysługującej cudzoziemcom w Polsce³⁷.

Tab. 7 Pomoc socjalna dla cudzoziemców

Rodzaj świadczenia	Wysokość świadczenia	Roczny koszt
Wyżywienie	9 zł/dziennie	3284 zł
Kieszonkowe	50 zł/ miesięcznie	600 zł

między 15 a 30 tys. <http://warszawa.gazeta.pl> (dostęp: 08.07.2015).

³⁶N. Rafalik, op. cit. s. 12.

³⁷K. Sudaj, *Imigranci w Polsce: kim będą? Jak dużo dostaną?* <http://bankier.pl> (dostęp: 29.06.2015).

Środki higieny osobistej	20 zł/ miesięcznie	240 zł
Jednorazowo na zakup odzieży i obuwia	140 zł	140 zł
Razem		4265 zł

źródło: <http://bankier.pl/wiadomosci/Imigranci-w-Polsce-kim-beda-Jak-duzo-dostana-7262261.html>
(dostęp: 29.06.2015)

Jeżeli według autorki wliczymy w to koszty bezpłatnego zakwaterowania w ośrodku oraz koszty opieki medycznej, obowiązkowych szczepień, nauki dzieci w szkołach publicznych to suma ta wzrasta do 10-15 tys. złotych³⁸. Tak więc przy założeniu, iż przyjmiemy, w pierwszym etapie, 2 tys. uchodźców, roczny koszt ich utrzymania może wynieść nawet 30 mln. złotych. Biorąc pod uwagę obietnicę KE, dotyczącą przekazania jednorazowej dotacji w wysokości 6 tys. euro na osobę, to pieniędzy tych może starczyć na utrzymanie wspomnianej liczby uchodźców przez okres dwóch lat. Należy wziąć jeszcze pod uwagę fakt, że większość z nich będzie potrzebowała długofalowej pomocy psychologicznej z powodu leczenia traumatycznych doświadczeń związanych z przyczynami ich wyjazdu, wydarzeniami w trakcie podróży do kraju przyjmującego oraz okresem pobytu w tymczasowych obozach dla uchodźców³⁹. W kraju na dorobku jakim jest Polska, wydatek każdej sumy nie przyczyniającej się w perspektywie do podniesienia jego potencjału gospodarczego jest nieracjonalny. Poza tym ponoszenie powyższych wydatków nie byłoby etyczne w stosunku do obywateli, którzy autentycznie potrzebują pomocy lub ze względów ekonomicznych udali się na emigrację.

UCHODŹCY - ANTIDOTUM NA PROBLEMY DEMOGRAFICZNE?

Według głównego analityka portalu Bankier.pl – K. Kolanego, w najbliższych latach przyjmowanie imigrantów do Polski stanie się wręcz koniecznością⁴⁰. Argumentem na poparcie tej tezy jest systematycznie pogarszająca się sytuacja demograficzna kraju nad Wisłą, spowodowana nie tylko niżem demograficznym, ale także emigracją Polaków do państw Europy Zachodniej w poszukiwaniu lepszych warunków do życia. Od 2011 r. obserwujemy systematyczny spadek ludności Polski. W latach 2011-2013 jej ludność zmniejszyła się o około 43 tys. osób⁴¹.

³⁸Tamże.

³⁹H. Grzymała-Moszczyńska, E. Nowicka, *Goście i gospodarze: problem adaptacji kulturowej w obozach dla uchodźców oraz otaczających je społecznościach lokalnych*, Zakład Wydawniczy „Nomos”, Kraków 1998, s.154.

⁴⁰K. Kolaney, *Imigranci niedługo staną się koniecznością*, <http://www.bankier.pl/wiadomosc/Imigranci-niedlugo-stana-sie-koniecznoscia-7263213.html> (dostęp: 27.06.2015).

⁴¹Jest to tendencja dotycząca większości krajów Unii Europejskiej. Na przykład ludność

Tab. 8 Ruch naturalny i migracyjny ludności Polski w latach 2009- 2013

Rok	Ludność na 31.XII
2009	38 167 329
2010	38 529 866
2011	38 538 447
2012	38 533 299
2013	38 495 659

źródło: opracowanie własne na podstawie: *Rocznik demograficzny 2014, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2014, s. 80*

Według prognoz Głównego Urzędu Statystycznego do 2050 roku ludność Polski zmniejszy się z obecnych 38 do 33 mln. Są to dane uwzględniające emigrację na poziomie 24 tys. osób. Niepokojąca jest również prognozowana liczba urodzin i zgonów. Jeżeli do 2015 r. przewidywało się 353 910 urodzin i 386 808 zgonów, to w roku 2050 wielkości te będą wynosiły odpowiednio 254 744 i 428 276⁴². K. Kolany wskazuje, iż „istota zapaści demograficznej tkwi nie tyle w spadku liczby ludności, co w zmianie jej struktury. Na koniec 2014 roku w Polsce mieliśmy 6,9 mln. dzieci i młodzieży, których udział w ogólnej populacji wynosił 18%. W roku 1990 odsetek ten wynosił 30%. W tym roku zacznie maleć liczba ludności w wieku produkcyjnym, która zmniejszy się z obecnych 26,6 mln. do 18,7 mln. w roku 2050. Jeżeli nic się nie zmieni, Polska przez następne 35 lat utraci 30% ludzi zdolnych do pracy. Za to odsetek ludzi w wieku poprodukcyjnym ulegnie podwojeniu i sięgnie 33%”⁴³.

Tab. 9 Prognozowany ruch naturalny i migracyjny ludności Polski w latach 2014- 2050

Rok	Ludność na 31.XII.
2015	38 419 006
2020	38 137 804
2025	37 741 462

Niemiec zmniejszyła się w latach 2009-2013 o 1 183 tyś., Litwy o 39 321, natomiast Czech o 48 983. *Military Balance 2010*, s. 125, 134, 146; *Military Balance 2014*, s. 86, 100, 115.

⁴² *Ruch naturalny i migracyjny ludności w latach 2014-2050* <http://demografia.stat.gov.pl/bazademografia/Prognoza.aspx> (27.06.2015).

⁴³ K. Kolany, dz. cyt.

2030	37 185 073
2035	36 476 771
2040	35 668 232
2045	34 817 385
2050	33 950 569

źródło: opracowanie własne na podst.
<http://demografia.stat.gov.pl/bazademografia/Prognoza.aspx> (dostęp: 27.06.2015)

Pogarszająca się sytuacja demograficzna ma bezpośredni wpływ na stan bezpieczeństwa ekonomicznego⁴⁴ i społecznego⁴⁵ kraju. Ujemny przyrost naturalny i starzenie się społeczeństwa nie tylko obciążają system ubezpieczeń społecznych, mogą również spowodować brak rąk do pracy. Sytuacja taka spowoduje niemożność zaspokojenia egzystencjalnych potrzeb swoich obywateli oraz zagwarantowania im dostępu do podstawowych dóbr publicznych, takich jak: edukacja, służba zdrowia, infrastruktura, obrona narodowa i czyste środowisko⁴⁶. Jak zauważa P. W. Zawadzki „starzejące się społeczeństwo stanowi również poważny problem dla przedsiębiorstw, co może przyczynić się do powstania barier w rozwoju nowych i już istniejących firm. Jednocześnie wzrost dalszej długości życia stanowi wyzwanie dla polityki społecznej. Coraz więcej osób pobiera świadczenia emerytalne, starsze osoby wymagają również więcej usług związanych z opieką zdrowotną oraz usług opiekuńczych. Powstaje zatem potrzeba budowy odpowiedniej infrastruktury oraz przygotowania wykwalifikowanej kadry do ich obsługi, co wymaga wyasygnowania na te cele odpowiednich środków

⁴⁴ *Bezpieczeństwo ekonomiczne*- jest to zdolność systemu gospodarczego państwa do takiego wykorzystania instrumentów polityki ekonomicznej, które będą gwarantowały niezagrożony rozwój. Ten typ bezpieczeństwa powinien zapewniać: ochronę socjalną i ekonomiczną struktury społeczeństwa, efektywne regulowanie rynku oraz zdolności państwa do nawiązywania i utrzymywania współpracy z innymi w celu kształtowania międzynarodowego środowiska ekonomicznego. K. A. Wojtaszczyk, *Bezpieczeństwo państwa-konceptualizacja pojęć*, [w:] *Bezpieczeństwo państwa*, (red. nauk.) K. A. Wojtaszczyk, A. Materska-Sosnowska, Oficyna Wydawnicza ASPRA- JR, Warszawa 2009, s. 14.

⁴⁵ *Bezpieczeństwo społeczne*- jest to zdolność państwa do zagwarantowania jednostkom i rodzinom minimalnych warunków życia, uchronienia od niedostatku, obniżenie poziomu życia związanego z różnymi zdarzeniami losowymi. Realizacja tych celów jest możliwa przy zabezpieczeniu efektywnego rynku pracy świadczeń społecznych oraz rozbudowanej infrastruktury społecznej, ale także regulacji prawnych zapewniających ład społeczny i dostarczających procedur, które powinny mieć zastosowanie, gdy jednostka lub grupa społeczna znajdują się w ekstreordynaryjnej, trudnej sytuacji życiowej. Tamże, s.14.

⁴⁶ R. Włoch, *Bezpieczeństwo ekonomiczne państwa*, [w:] *Bezpieczeństwo państwa*, (red. nauk.) K. A. Wojtaszczyk, A. Materska-Sosnowska, Oficyna Wydawnicza ASPRA- JR, Warszawa 2009, s. 99.

*publicznych obciążając tym samym budżet państwa*⁴⁷.

IMIGRACJA I JEJ WPŁYW NA BEZPIECZEŃSTWO WEWNĘTRZNE UE

Bezpieczeństwo wewnętrzne UE to pochodna sytuacji wewnątrz państw członkowskich, ale również, a może nawet przede wszystkim w najbliższym otoczeniu Unii. Niestabilność w Afryce Północnej czy też na Bliskim Wschodzie oddziałuje w bezpośredni sposób zarówno na bezpieczeństwo Unii, jak i sytuację gospodarczą państw członkowskich⁴⁸. Jedną z konsekwencji pogarszającej się sytuacji w tych regionach jest nielegalna imigracja, z którą borykają się przede wszystkim unijne państwa basenu Morza Śródziemnego, ale także inne państwa będące celem imigrantów, takie jak Niemcy czy Wielka Brytania. Pozostałe państwa zobligowane do solidarnej postawy wobec walki z narastającym zagrożeniem mają wybór – przyjąć imigrantów ponosząc związane z tym wydatki i inne konsekwencje, albo narazić się na ostracyzm i utratę pozycji w Unii.

Masowa nielegalna imigracja generuje szereg zagrożeń dla bezpieczeństwa wewnętrznego państw członkowskich UE, najistotniejsze z nich to:

- wzrost zagrożenia terrorystycznego związany z przenikaniem bojowników terrorystycznych wraz z grupami nielegalnych imigrantów;
- wzrost liczby przemytników trudniących się przemytem ludzi;
- wzrost przestępczości transgranicznej, między innymi: przemytu narkotyków, broni, towarów akcyzowych;
- wzrost napięć społecznych spowodowanych konfliktami między mniejszościami narodowymi i etnicznymi;
- podniesienie kosztów transportu w całej UE;
- możliwość wystąpienia chorób zakaźnych.

Z pewnością najpoważniejszym zagrożeniem jest terroryzm związany z możliwością przenikania radykałów islamskich wraz z nielegalnymi imigrantami. Przykłady ostatnich zamachów w państwach członkowskich Unii pokazują, że motywacje religijne są coraz częstszą przyczyną zamachów.

Zgodnie z raportem Europolu „EU Terrorism Situation & Trend Report (Te-Sat)” w 2015 roku w Unii Europejskiej:

- 151 osób zginęło, a ponad 360 zostało rannych w wyniku zamachów terrorystycznych (z czego 150 osób to ofiary terrorystów inspirowanych religijnie);

⁴⁷ P. W. Zawadzki, *Bezpieczeństwo społeczne*, [w:] *Bezpieczeństwo państwa*, (red. nauk.) K. A. Wojtaszczyk, A. Materska-Sosnowska, Oficyna Wydawnicza ASPRA- JR, Warszawa 2009, s. 125.

⁴⁸ Przykładem może być ścisła zależność cen ropy naftowej na rynkach światowych od sytuacji na Bliskim Wschodzie.

- przeprowadzono 211 ataków terrorystycznych;
- Państwo Islamskie (ISIS) zapoczątkowało taktykę wykorzystywania pasów samobójczych do ataków w UE;
- aresztowano 1077 osób za przestępstwa związane z terroryzmem (z czego ponad połowa to osoby związane z terroryzmem inspirowanym religijnie);
- w stosunku do 514 osób prowadzone są postępowania sądowe dotyczące finansowania terroryzmu⁴⁹.

Rys.2 Liczba osób aresztowanych pod zarzutem terroryzmu inspirowanego religijnie/związanego z dżihadem w latach 2011-2015

źródło: *European Union Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT) 2016, European Police Office, 2016, s. 23 (dostęp: 03.09.2016)*

Z pewnością nielegalna imigracja zwiększa ryzyko napływu terrorystów do UE, niemniej jednak należy zauważyć, że jak już wcześniej wspomniano wielu z nich mieszka już od dawna w państwach członkowskich, często są kolejnymi pokoleniami imigrantów sprzed kilkadziesiąt lat. Niezadowolenie i frustracja wśród społeczności imigranckich w bezpośredni sposób przekłada się na wzrost przestępczości i konfliktów między grupami narodowymi i etnicznymi, może również prowadzić do radykalizacji postaw, zwłaszcza wśród młodych ludzi.

Przykładem mogą być zamieszki na ulicach niemieckich miast, jak np. w Hamburgu czy w Kolonii, gdzie na jesieni w 2014 r. po demonstracji przeciwników salafitów doszło do ulicznych zamieszek i walk z policją. Wcześniej w Bonn i Solingen islamiści starli się z policją. Władze niemieckie obawiają się, że konflikty religijne i polityczne z innych części świata przeniesione zostaną na ulice niemieckich miast⁵⁰. Podłożem konfliktu jest sytuacja w Syrii i Iraku, gdzie bojownicy samozwańczego Państwa Islamskiego prowadzą krwawą wojnę m.in. z Kurdami, którzy w większości są

⁴⁹ European Union Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT) 2016, European Police Office, 2016, s. 10.

⁵⁰<http://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/1399131,Zamieszki-w-Niemczech-Starcia-salafitow-Pegidy-i-radykalow>, (dostęp: 03.09.2016).

muzułmanami, ale nie chcą nowego kalifatu tylko niepodległego państwa. To co się wydarzyło w Hamburgu jest czymś w rodzaju wojny zastępczej, która odbywa się na ulicach miasta. Konflikt pomiędzy Kurdami i salafitami charakteryzuje się straszną brutalnością. To poważny problem dla policji w całych Niemczech – mówi J. Lenders, zastępca przewodniczącego związku zawodowego policjantów w Hamburgu⁵¹.

Podobny scenariusz grozi państwom, w których licznie występują społeczności muzułmańskie, stwarza to bardzo poważne wyzwania dla służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo wewnętrzne tych państw. Nabiera to szczególnego znaczenia w obliczu zagrożenia niekontrolowanym napływem rzesz nielegalnych imigrantów, które są naturalnym zapleczem osobowym dla radykalnych ugrupowań, a dla służb poszczególnych państw stanowią grupy szczególnego ryzyka. Zdaniem wielu ekspertów weryfikacja przybywających osób pod kątem zagrożenia terrorystycznego jest praktycznie niemożliwa, przede wszystkim z uwagi na skalę migracji i to, że większość imigrantów nie posiada żadnych dokumentów albo odmawia poddania się weryfikacji.

Resumując, nielegalna imigracja, zwłaszcza z kierunku Afryki Północnej i Bliskiego Wschodu, niesie duże zagrożenie dla bezpieczeństwa wewnętrznego UE. Służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo wewnętrzne muszą zintensyfikować współpracę między sobą, a nade wszystko istnieje pilna potrzeba stworzenia systemowych rozwiązań służących pozyskiwaniu informacji, a następnie ich analizy i przetwarzania.

Analitik D. Omand, wykładowca King's College London, który pracował m.in. w brytyjskim ministerstwie obrony, a obecnie jest wiceprezesem Royal United Services Institute, twierdzi, że państwa europejskie powinny „*utworzyć coś w rodzaju regionalnych węzłów antyterrorystycznych, które rozmieszczono by w miejscach najbardziej narażonych na radykalizację, gdzie stacjonowałyby jednostki antyterrorystyczne. Poprzez decentralizację dochodzenia i ścisłą współpracę z regionalnymi oddziałami policji, służby bezpieczeństwa będą mogły lepiej zrozumieć lokalne społeczności*”⁵².

WNIOSKI

Zapewnienie bezpieczeństwa wewnętrznego UE, w tym także bezpieczeństwa wewnętrznego Polski jest ściśle związane z sytuacją na zewnątrz UE, jak zapisano w Strategii bezpieczeństwa wewnętrznego Unii Europejskiej „*Koncepcja bezpieczeństwa wewnętrznego nie może istnieć w oderwaniu od wymiaru zewnętrznego, gdyż bezpieczeństwo wewnętrzne zależy coraz bardziej od bezpieczeństwa zewnętrznego*”⁵³. Spokój i bezpieczeństwo

⁵¹<http://www.tvp.info/17450237/dzihad-rozleje-sie-na-europe-tomasz-sekielski-na-tropie-islamistow-z-niemiec> (dostęp: 03.09.2016).

⁵²<http://www.pch24.pl/wieksza-koordynacja-wywiadowcza-w-europie--ekspert-gani-pomysly-tworzenia-europejskiego-cia,45492,i.html>, (dostęp: 03.09.2016).

⁵³ *Strategia bezpieczeństwa wewnętrznego Unii Europejskiej Dążąc do europejskiego modelu*

w najbliższym sąsiedztwie Unii leży w jej żywotnym interesie, niemniej jednak należy się zastanowić czy przyjmowanie nielegalnych imigrantów choć w niewielkim stopniu przybliży nas do ustabilizowania sytuacji w regionach takich jak Afryka Północna czy Bliskich Wschód.

Wojny w Syrii, Libii i Iraku pokazały, że w tle konfliktów regionalnych często rozgrywa się konflikt geopolityczny wielkich mocarstw, rywalizacja o dominację w regionie, utrzymanie dotychczasowych wpływów czy też stworzenie nowego układu sił. W efekcie ścierania się interesów geopolitycznych dochodzi do destabilizacji, chaosu, rozszerzania się strefy niestabilności i pojawienia się nowych zagrożeń, takich jak ISIS. Jak zauważa J. Bartosik prawdopodobnie „...były siły państwowe, w których interesie było powstanie Państwa Islamskiego oczywiście wykorzystano tu na początku pewną istniejącą dynamikę, wydarzenia na Bliskim Wschodzie, chaos i pustkę, którą trzeba zapełnić, ambicje jakiś lokalnych przywódców, podziały między nimi itd. Ale potem zaczynają na sytuację oddziaływać najważniejsi gracze oraz ich służby, więc obecnie kluczowe znaczenie ma już – moim zdaniem – jak rozgrywają to Iran, Arabia Saudyjska i Stany Zjednoczone. Gdyby te trzy siły osiągnęły podstawowe porozumienie co do tego, że żadnej z nich żadną miarą nie pasuje Państwo Islamskie, to w miesiąc nie było kalifatu”⁵⁴.

W obecnej sytuacji szersze międzynarodowe porozumienie dotyczące sytuacji na Bliskim Wschodzie czy w Afryce Północnej wydaje się mało prawdopodobne, a w konsekwencji należy się spodziewać, że kryzys humanitarny i migracyjny będzie przybierał na sile. Jak wskazują dane zawarte w poniższej tabeli ponad połowa ludności Syrii to uchodźcy, czyli prawie 11,3 mln. osób, z czego 6,5 mln. przebywa na terytorium Syrii i należy domniemywać, że część z nich będzie próbowała przedostać się do Turcji, a następnie do Europy.

bezpieczeństwa, Luksemburg, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2010, s.29.

⁵⁴ K. Szczerski, J. Bartosiak, W. Waszczykowski, T. Aleksandrowicz, M. Chorośnicki, *Czas strachu, terroryzm – Europa – Polska*, Wyd. Słowa i Myśli, Warszawa 2015, s. 37.

Tab. 10 Podstawowe dane dotyczące kryzysu humanitarnego w Syrii

Wybuch rewolucji	15 marca 2011 w mieście Dera'a (płd. Syria)	
Szacowana liczba ofiar	250 tys.	Szacunki ONZ
Liczba uchodźców w tym: uchodźców wewnętrznych uchodźców poza Syrią	11,1 mln 6,5 mln 4,8 mln	5% ludności Syrii
Liczba osób potrzebujących pomocy humanitarnej	13,5 mln	61% ludności Syrii
Liczba osób żyjących w oblężonych miejscowościach	ok. 1 mln	5% ludności Syrii Źródło: www.siegewatch.org

źródło: W. Wilk, *Wojna w Syrii i kryzys humanitarny, informator dla dziennikarzy*, Warszawa 2016, s.7, <http://pcpm.org.pl/informator-dla-dziennikarzy-wojna-w-syrii-i-kryzys-humanitarny.html> (dostęp: 03.09.2016)

Według Frontex-u nie da się określić narodowości aż 30% migrantów (556 tys. osób). W podziale migrantów wg narodowości kategoria „nie wiadomo” przekracza wszystkie inne grupy narodowe. należy przypuszczać, że w grupie tej nie ma Syryjczyków, Irakijczyków i Erytrejczyków, którzy ze względu na wojny i prześladowania w swoich krajach mogą stosunkowo łatwo uzyskać status uchodźcy w krajach UE. Jeżeli władze nie potwierdziły tożsamości i obywatelstwa tych osób nie wiadomo także, czy nie stanowią oni potencjalnego zagrożenia dla bezpieczeństwa. Obawą napawają informacje dziennikarzy akredytowanych w Grecji o stosach palonych paszportów i dowodów osobistych⁵⁵.

Z pewnością Unia Europejska musi się zaangażować w pomoc humanitarną w państwach sąsiadujących z rejonami w których toczą się konflikty, w przypadku wojny w Syrii chodzi przede wszystkim o Liban, Jordanię, Turcję, czyli kraje do których trafiają uchodźcy. Wielu ekspertów podkreśla, że pomoc ta jest szczątkowa.

Instytut badań nad gospodarką IFO (Institut für Wirtschaftsforschung) szacuje, że wydatki rządu Niemiec na pomoc socjalną dla uchodźców w roku 2015 wyniosły 21,1 miliarda euro - kwota ta jest prawie 4,5 razy wyższa od środków, które ONZ i organizacje humanitarne otrzymały w tym samym roku na niesienie pomocy w Syrii, Iraku i krajach goszczących uchodźców na Bliskim Wschodzie⁵⁶. Efektywność pomocy niesionej w obozach uchodźców czy też w rejonach gdzie toczą się konflikty jest nieporównywalnie wyższa, jak

⁵⁵ W. Wilk, *Wojna w Syrii i kryzys humanitarny, informator dla dziennikarzy*, Warszawa 2016, s. 29.

⁵⁶ Ibidem, s. 27.

pokazują szacunki Polskiego Centrum Pomocy Międzynarodowej koszty opieki i pomocy socjalnej dla jednego uchodźcy w Polsce przez okres 1,5 roku (15000 zł) pozwoliłyby na zapewnienie przez ten sam okres: kompleksowej pomocy humanitarnej pięcioosobowej rodzinie uchodźców syryjskich w Libanie, dachu nad głową dla dwóch rodzin uchodźców syryjskich (8-10 osób) oraz pomocy żywnościowej dla 9 uchodźców⁵⁷.

Jedno jest pewne, zarówno Unia Europejska, jak i Polska nie mogą pozostać obojętne na los uciekinierów szukających schronienia w Europie. Należy pamiętać o prawie azylowym, które nakazuje przyjęcie i sprawdzenie każdej osoby, która poprosi o schronienie, ale także o wartościach, które stanowią istotę funkcjonowania UE, a mianowicie prawach człowieka, wolności słowa i wyznania, demokracji itd., nie przyjmowanie imigrantów stanowi ich zaprzeczenie.

Podjęcie konkretnych kroków przez państwa członkowskie, w tym również Polskę, powinny być poprzedzone głęboką refleksją i analizą ewentualnych zysków i strat, ze szczególnym uwzględnieniem realizacji interesów narodowych.

W polskiej W pkt. 11 *Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP* z 2014 r. zapisano, iż: „*Rzeczpospolita Polska zapewnia bezpieczeństwo państwa i obywateli poprzez stwarzanie warunków do realizacji interesów narodowych i osiągania celów strategicznych, interesy narodowe określa art. 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*”⁵⁸. Z nich wynikają interesy narodowe w dziedzinie bezpieczeństwa, do których należą „...(...)... *zapewnienie swobody korzystania przez obywateli z wolności i praw, bez szkody dla bezpieczeństwa innych osób i bezpieczeństwa państwa oraz zapewnienia tożsamości narodowej i dziedzictwa kulturowego*”⁵⁹. Natomiast w jednym z podpunktów punktu 12 zapisano, iż „...*celem strategicznym jest zapewnienie bezpiecznych warunków rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego oraz innowacyjności, efektywności i konkurencyjności gospodarki, a także stabilności finansowej państwa*” Z kolei w pkt. 30 odniesiono się do niekontrolowanych migracji stwierdzając, że „...*są zagrożeniem dla globalnego bezpieczeństwa i to niezależnie czy ich źródłem są problemy natury społecznej, czy gospodarczej*”⁶⁰. Tak więc polskim interesem narodowym jest między innymi, zapewnienie bezpieczeństwa państwu i jego obywatelom oraz stworzenie odpowiednich warunków do jego rozwoju gospodarczego.

⁵⁷ Ibidem, s. 27.

⁵⁸ Art. 5 Konstytucji RP – *Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolność i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, Kantor Wydawniczy ZAKAMYCZE 2006, s. 10.*

⁵⁹ *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2014, s. 10-11.*

⁶⁰ Tamże, s. 18-19.

Biorąc pod uwagę powyższe założenia należy stwierdzić, iż przyjmowanie przez Polskę „uchodźców śródziemnomorskich”, poza wykazaniem solidarności z innymi państwami UE, jest niezgodne z jej narodowym interesem.

Dotychczasowe doświadczenia, szczególnie z afrykańskimi uchodźcami i imigrantami wskazują na ich niedostateczną integrację z polskim społeczeństwem. Wpływ na to ma postawa samych imigrantów, jak i Polaków. Ci pierwsi traktują kraj nad Wisłą jako państwo tranzytowe w drodze do bogatych państw Europy Zachodniej. Wobec powyższego, za nielicznymi wyjątkami, nie są zainteresowani poszukiwaniem pracy oraz nauką języka polskiego. Jednocześnie mają szereg uwag dotyczących funkcjonowania instytucji publicznych powołanych do pomocy obcokrajowcom, co nie jest niestety do końca bezpodstawne. Natomiast Polacy wciąż jeszcze postrzegają mieszkańców Afryki przez pryzmat rasowy i powszechnie funkcjonujące stereotypy mówiące o ich ambiwalentnym stosunku do pracy i postawie roszczeniowej w odniesieniu do pomocy socjalnej. Należy jednak zwrócić uwagę, iż pomimo powyższych uwag, w przeciągu ostatnich kilkunastu lat nie zanotowano poważniejszych przypadków łamania prawa z udziałem obcokrajowców pochodzących z tych rejonów świata. Wpływ na taki stan rzeczy miała przede wszystkim ich niewielka liczba oraz obawa przed spodziewaną ekspulsacją.

Ewentualne przyjęcie przez Polskę uchodźców z afrykańskich i bliskowschodnich krajów upadłych, i to w ilości proponowanej przez Komisję Europejską, niewątpliwie stanowiłoby zagrożenie dla jej bezpieczeństwa wewnętrznego oraz byłoby obciążeniem dla jej budżetu.

Brak możliwości dokładnej selekcji imigrantów przez służby państw Unii Europejskiej leżących nad Morzem Śródziemnym, mogłoby doprowadzić do przedostania się na teren kraju bojowników Państwa Islamskiego lub innych islamskich ugrupowań terrorystycznych i to pomimo szczegółowej ich weryfikacji przez polskie służby specjalne. Specyfika wiary muzułmańskiej, przejawiają się między innymi w tworzeniu islamskich enklaw na terenach państw obcych im wyznaniowo. Enklawy te właśnie w Europie Zachodniej i Północnej są inkubatorami agresywnego islamskiego fundamentalizmu. Nie można dopuścić do pojawienia się podobnych „tworów” w Polsce.

Natomiast ograniczone możliwości zatrudnienia i kurczący się rynek pracy dla polskich obywateli pozwalają przypuszczać, iż zdecydowana większość uchodźców byłaby beneficjentami pomocy socjalnej przysługującej cudzoziemcom w Polsce, która, jak wykazano w niniejszym artykule, byłaby znacząca. Wsparcie takie byłoby niewątpliwie mało etyczne w stosunku do niezamożnych obywateli państwa przyjmującego.

Jak zatem należy podejść do problemu „uchodźstwa śródziemnomorskiego” w Polsce. Przede wszystkim należy przekonać KE, iż intensyfikacja działań zbrojnych we wschodniej Ukrainie może w najbliższym czasie spowodować znaczne zwiększenie liczby uchodźców z tego kraju a Polska, z pomocą UE, powinna być przygotowana na ich przyjęcie.

Natomiast systematycznie pogłębiający się deficyt demograficzny w Polsce, a co za tym idzie pojawiające się zagrożenie dla jej bezpieczeństwa społecznego i ekonomicznego należy niwelować nie masowym importem afrykańskich i bliskowschodnich rodzin, jak ma to miejsce w państwach Europy Zachodniej, ale reemigracją obywateli polskich, którzy w ostatnim czasie wyjechali z kraju za poszukiwaniem pracy lub przyjmowaniem uchodźców z krajów bliskich nam kulturowo, językowo i religijnie. Pamiętając przy tym, iż przywilej taki powinien w pierwszej kolejności należeć do potomkom Polaków wysiedlonych przez komunistów na bezkresne obszary dawnego Związku Radzieckiego.

Warto również pochylić się nad propozycją niemieckiego ekonomisty prof. Hansa Wenera Sinna-szefa wspomnianego już wcześniej Instytutu w Monachium⁶¹, który ogromne problemy demograficzne u naszych zachodnich sąsiadów proponuje rozwiązać w oparciu o jedną z trzech propozycji. Pierwsza z nich odnosi się do zachęcenia obywateli do rodzenia większej liczby dzieci. W tym celu Profesor postuluje wprowadzenie odpisów na fundusz emerytalny za każde dziecko-czyli w przyszłości wyższych emerytur dla osób mających dzieci⁶². Druga dotyczy zniesienia obowiązku przechodzenia na emeryturę, co wiązałoby się ze zwiększeniem liczby pracujących, a zmniejszeniem emerytów⁶³. Natomiast trzeci dezyderat związany jest z wprowadzeniem selektywnej imigracji, polegającej na preferowaniu imigrantów wykształconych i łatwo podlegających asymilacji⁶⁴. Należy w tym miejscu zaznaczyć, iż łatwość asymilacji dotyczy między innymi uznanie i stosowanie w codziennym życiu zasad zachodniej cywilizacji z rozdzielnością religii od państwa, prawami własności, prawami kobiet i dzieci oraz wolnością jednostki. Do tej grupy z pewnością nie można zaliczyć uchodźców muzułmańskiej proweniencji i to niezależnie od powodów z jakich byli zmuszeni opuścić swoje dotychczasowe miejsce zamieszkania.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Borawska – Kędzierska E., Strąk K., *Zarządzanie granicami, polityka wizowa, azylowa i migracyjna*, tom IX cz.2, wyd.2 zmienione, Instytut wydawniczy Europrawo, Warszawa 2011.
- [2] Brzozowska A., *Wybrane grupy i charakterystyki imigracji do Polski*, www.tea.org.pl.
- [3] Dane podane za Urzędem ds. Cudzoziemców, udsc.gov.pl/wp-content/uploads/2015/05/refugee-reprt.pdf.

⁶¹G. Lindenberg, *Czy emigracja się (Niemcom) opłaca?* www.euroislam.pl (dostęp: 12.07.2015)

⁶²Tamże

⁶³Tamże.

⁶⁴Tamże.

- [4] European Union Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT) 2016, European Police Office, 2016, <https://www.europol.europa.eu/content/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-te-sat-2016>.
- [5] Grzymała-Moszczyńska H., Nowicka E., *Goście i gospodarze: problem adaptacji kulturowej w obozach dla uchodźców oraz otaczających je społecznościach lokalnych*, Zakład Wydawniczy „Nomos”, Kraków 1998.
- [6] <http://demografia.stat.gov.pl/bazademografia/Prognoza.aspx>.
- [7] <http://library.fundforpeace.org/library/fragilestatesindex-2015.pdf>.
- [8] <http://mniejszosci.narodowe.mac.gov.pl>.
- [9] <http://repozytorium.uni.lodz.pl>.
- [10] <http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przestepczoscudzoziemcy.html>.
- [11] <http://udsc.gov.pl/statystyki>.
- [12] <http://udsc.gov.pl/statystyki/raporty-specjalne/ochrona-miedzynarodowa-trendy/>.
- [13] <http://warszawa.gazeta.pl>.
- [14] <http://www.dutchnews.nl/news/archives/2016/01/60-of-refugees-are-economic-migrants-dutch-eu-commissioner/>.
- [15] <http://www.pch24.pl/wieksza-koordynacja-wywiadowcza-w-europie--ekspert-gani-pomysly-tworzenia-europejskiego-cia,45492,i.html>.
- [16] <http://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/1399131,Zamieszki-w-Niemczech-Starcia-salafitow-Pegidy-i-radykalow>.
- [17] <http://www.tvp.info/17450237/dzihad-rozleje-sie-na-europe-tomasz-sekielski-na-tropie-islamistow-z-niemiec>.
- [18] <http://bankier.pl/wiadomości/Imigranci-w-Polsce-kim-beda-Jak-duzo-dostana-7262261.html>.
- [19] https://pl.wikipedia.org/Mały_traktat_wersalski.
- [20] Ignaszak K., *Przestępczość wśród cudzoziemców w Polsce*, <http://www.academia.edu>.
- [21] *Integracja obywateli państw afrykańskich w Polsce w świetle badań jakościowych* http://www.ips.uw.edu.pl/pliki/zaklady/zmisse/afrykanczycy_raportkoncowy.pdf.
- [22] Jakimowicz-Ostrowska I., *Mniejszości narodowe w Gdyni w latach 1944-2005*, Wyd. Yerbi-Causa, Gdynia 2008.
- [23] Kacprzak I., *Jedenascie krajów europejskich nie przyjęło uchodźców*, <http://www.rp.pl/Społeczenstwo/308119875-Jedenascie-krajow-europejskich-nie-przyjelo-uchodzcow.html#ap-1>.

- [24] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej*, Kantor Wydawniczy ZAKAMYCZE 2006;
- [25] Kwilecki A., *Mniejszości narodowe w Polsce Ludowej*, „Kultura i Społeczeństwo” 1963, nr 4.
- [26] Lerche Ch.Jr., Said A., *Concept of International Politics*, Englewood Cliffs 1963.
- [27] Lindenberg G., *Czy emigracja się (Niemcom) opłaca?* www.euroislam.pl.
- [28] Maresz T., Juszczyk K., *Historia w źródłach – nie tylko pisanych*, Stowarzyszenie Oświatowców Polskich, Toruń 2004.
- [29] Pew Research Center, <http://www.pewresearch.org>.
- [30] *Risk analysis for 2016*, Frontex 2016, <http://frontex.europa.eu/publications/>.
- [31] *Rocznik demograficzny 2014*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2014.
- [32] *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2014*, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2014.
- [33] *Ruch naturalny i migracyjny ludności w latach 2014-2050*, [http://demografia.stat.gov.pl /bazademografia/ Proгноza.aspx](http://demografia.stat.gov.pl/bazademografia/Proгноza.aspx).
- [34] *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2014.
- [35] *Strategia bezpieczeństwa wewnętrznego Unii Europejskiej Dążąc do europejskiego modelu bezpieczeństwa*, Luksemburg, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2010.
- [36] Sudaj K., *Imigranci w Polsce: kim będą? Jak dużo dostaną?*, <http://bankier.pl>.
- [37] *Sytuacja w państwach UE w zakresie ochrony międzynarodowej*, Urząd ds. cudzoziemców, <https://udsc.gov.pl>.
- [38] Szczerki K., Bartosiak J., Waszczykowski W., Aleksandrowicz T., Chorośnicki M., *Czas strachu, terroryzm – Europa – Polska*, Wyd. Słowa i Myśli, Warszawa 2015.
- [39] *The Military Balance 2014*.
- [40] Tomaszewski J., *Mniejszości narodowe w Polsce w XX wieku*, Wyd. Editions Spotkania, Warszawa 1991.
- [41] udsc.gov.pl/wp-content/uploads/2015/05/refugee-report.pdf.
- [42] Ustawa o cudzoziemcach z dnia 12 grudnia 2013 r., Dz. U. 2013 poz. 1650.
- [43] Wilk W., *Wojna w Syrii i kryzys humanitarny*, informator dla dziennikarzy, Warszawa 2016, <http://pcpm.org.pl/informator-dla-dziennikarzy-wojna-w-syrii-i-kryzys-humanitarny.html>.

- [44] Włoch R., *Bezpieczeństwo ekonomiczne państwa*, [w:] *Bezpieczeństwo państwa*, (red. nauk.) Wojtaszczyk K.A., Materska-Sosnowska A. , Oficyna Wydawnicza ASPRA- JR, Warszawa 2009.
- [45] Wojtaszczyk K.A., *Bezpieczeństwo państwa- konceptualizacja pojęć*, [w:] Wojtaszczyk K.A., Materska-Sosnowska A., (red. nauk.), *Bezpieczeństwo państwa*, Oficyna Wydawnicza ASPRA- JR, Warszawa 2009.
- [46] Wołłejko A., *Groźna upadłość państw*, „Polska Zbrojna” 2011, nr 4.
- [47] Zawadzki P.W., *Bezpieczeństwo społeczne*, [w:] *Bezpieczeństwo państwa*, (red. nauk.) Wojtaszczyk K.A., Materska-Sosnowska A. , Oficyna Wydawnicza ASPRA- JR, Warszawa 2009.

REFUGEES AND IMMIGRANTS FROM AFRICA AND MIDDLE EAST AND INTERNAL SAFETY OF THE EUROPEAN UNION AND POLAND

ABSTRACT

This article is an attempt to analyze the effects of admission immigrants to both the internal security of the EU and Poland. It also characterized the scale of immigration, trends and the solutions adopted for the distribution of immigrants within the EU and Poland.